

bókasavn varð sett á stovn, sigur Martin Næs.

Raðfesting

Í greinum, samrøðum og hugleiðingum hevur landsbókavørðurin líka síðani fyrst á áttatiárunum gjørt vart við avleiðingarnar av, at vit ongan mentapolitikk hava í Føroyum. Tá landsstýrismadurinn í mentamállum í 1995 setti nevnd at gera mentanarálit, var Martin Næs ein av teim fimm, ið komu í hesa nevndina.

Í greinasavninum Hvør eigur flaggknappin hugleiðir hann um føroyskan mentapolitikk og rekur fleiri staðni upp undir, at føroyingar hava ilt við at gera fløgur í royndir. Alt gongur so snórabeint í Føroyum og her er ikki pláss fyri tilvildarlígrum hendringum.

- Alt hevur nakað við raðfesting at gera. Mentanarálitið varð skrivað við stórum áhuga, men vit fingur greitt at vita, at tað mátti ikki kosta nakað. Vit fingur ongan løntan skrivara og arbeiðið skuldi gerast í arbeiðstíðini hjá okkum. Altið Avmarkaður marknaður spurdist burtur úr og tað sum tað kostaði var kostnaðurin av prentingini. At tað varð givið út var gott, tí so endaði tað ikki í eini skuffu.

- Um somu tíð var ein onnur nevnd sett, hesa ferð at orða eitt álít um nýggjan kommunubýnað. Henda nevndin hevur havt 55 fundir, havt ein løntan skrivara, og verið á uttanlandsferðum og kunna seg um viðurskipti aðra staðni. Alt hetta her átti verið heilt óneyðugt. Munurin, ið verður gjørdur her, sigur ikki so lítið um raðfestingina. Harvið ikki sagt, at mær ikki dámar kommunuálitið, tí tað geri eg. Tað leggur upp til, at landið verður býtt upp í sjeið, eins og bókasavnslógin frá 1988. Sambært kommunuálitið hevur henda bókasavnslógin ikki kunnað verið sett í verk, tí hon er ov framsøkin, tað vil siga ambisjøs. Og tað taki eg sum eitt herðaklapp - hóast tað ikki er ætlað sum eitt -, tí setir man sær ikki nøkur mál kann man tað sama pakka saman. Tað ger ikki petti, at vit seta nøkur mál, sum eru høg at røkka.

- Hinvegin dugi eg ikki rættiliga at skilja, hví kommunubólkurin sigur, at fólkbókasavnsstænanastan eigur at vera ein kommunal uppgáva og samskipað við skulabókasavnsstænanastuna. Tað er lógíð, at slíkt verður skrivað í eitt álít uttan at kommunubólkurin hevur sett seg í samband við okkum, og spurt hvørjar royndir vit hava. Kommunubólkurin hevur ferðast Norðurlond runt, men tey hava ikki givið sær stundir at hoppa tvørtur um garðarnar í Føroyum og spyrja seg fyrri.

- Og hvat siga kommunurnar til, at fólkbókasavnsnini skulu vera kommunal. Tað verður tungt at reka bókasavn um tey skulu rindast 100% úr kommunucassanum. Sum er fer alt fyrireikingararbeiðið á ymsu skulabókasavnsnum fram á Landsbókasavninum og á Býarbókasavninum, og tað er stórarbeiði. Her er ikki rættiligt samsvar, sigur Martin Næs.

Tann seinasta

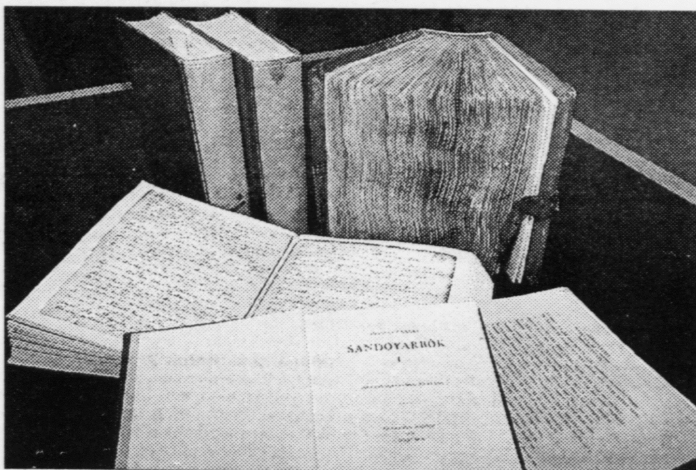
Fíggarlógin, sum nú verður samtykt, er tann seinasta fíggarlógin aðrenn vit fáa ein orðaðan mentapolitikk. Og hóast tað verður sagt í viðmerkingum í fíggarlógaruppskotinum, at hækkingin eitt nú til bókasavnsverkið er liður í mentanarpolitisku raðfestingini er ilt at fáa eyga á henda góðan viljan.

- Tað hava ljóðað tey boð, at vit fáa ein orðaðan mentapolitikk ár 2000. Eg skilji ikki, hví vit ikki kunnu orða hann um eina viku. Vit hava havt mentanarálitið nú í tvey ár og við tí, sum er hent síðani hava vit nóg mikið at arbeiða út frá. Hava vit ein vilja kunnu vit seta okkum mánaðagin at orða ein mentapolitikk. Hesum viðvíkjandi havi eg hug at sitera ársins slagara: Gev mær ketjuppi í eitt hjørn. Tað er har mentanin altið fer, hon verður kroyst út í eitt horn.

- Hækkingin er varin og lítil. Tað er okkurt sum týðir uppá, at hetta eru fløgur orð og ikki nógv meiri enn tað. Vit kunnu taka bókasavnslóginu sum dømi. Hon hevur

- Tað var eitt ódnartak í 1828 at seta eitt bókasavn á stovn. Tá settu fólk sær eisini høg mál og tað eydnaðist, sigur Martin Næs.

Sum tjóðbókasavn hevur Landsbókasavnið fleiri aðrar uppgávur enn eitt vanligt fólkbókasavn. Umframt vanligt útlán av bókum verður m.a. eisini skrásett í Føroyadeild savnsins alt tað tilfar, sum føroyskt er, ella sum hevur nakað við Føroyar at gera

Hósdagin komandi 5. nov. eru 170 ár liðin síðani Føroya Landsbókasavn varð sett á stovn

verið í gildi síðani 1988, men tað einasta vit hava hoyrt um hana hesi árin er, at hon er ov framsøkin. Vit hava gjørt nógvur royndir at fáa myndugleikarnar at fáa eyguni upp fyri tí neyðturviliga í, at lógin sleppur at virka, men tað hevur gingið ótrúliga tungt. Tí eri eg eitt sindur bangin fyri, at ein orðaður mentapolitikkur bert verður eitt eiti. Og tað er vandamikið.

Hví rúmar okkara tilvit ikki, at vit gera fløgur í óvissuna?

- Eg veit ikki hví. Í Íslandi duga tey at vága og har satsa tey uppá mentanina. Í seinastuni hevur so nógv verið tosað um ta íslensku fyrimyndina, men eg loyvi mær at ivast í, hvussu nógv vit kenna til hana. Vit hava eitt sjónvarp sum sendir tíðindasendingina Grannar okkara hvørt leygarkvöld, men har er aldri eitt brot úr Íslandi við, og tað átti at verið nóg mikið til at tikið alla sendingina upp til endurskoðan. Vit eiga eitt útvarp, sum ikki hevur sent eina yrking í fleiri ár. Tað er okkurt galið við mentapolitikkinum, soleiðis sum vit praktisera hann. Ert tað ov dýrt, átti ein sending hjá Elisi okkurt árið verið tikin av skránni og so í staðin verið send ein sending við yrkingum trýja hvønn mánaða. At vit ikki hava hoyrt eina yrking í útvarpinum í 5-10 ár kann ikki forsvarast.

- Allur føroyski tíðindaheimurin forsómir mentanina. Tað kann vera, at onkur glotti hómast av og á, men so kóvir aftur av. Báðir loftmíðlarnir vanta fólk, sum taka sær av mentanini burturav, tað vil siga fólk, sum leggja mentasendingarnar til rættis og gera av, hvat skal sendast. Sum er tað ógvuliga tilvildarlígt. Og nýggjur skaldskapur fær als ikki rúm, sigur Martin Næs.

Tilvildin ræður

Hví tað kortini grøir um gangandi fót á listarlíga økinum, tá ið stóðan er sum hon er, sigur Martin Næs.

- A umsitjarliga økinum hava vit altíð havt lyndi til at kroysta mentanina út í ein krók - vit kunnu bara taka bókasavnslóginu frá 1988 sum eitt dømi -, hon er samtykt av Føroya Løgtingi, men at fáa sama lógting at játta henni pening at virka fyri, tað er og hevur verið ómetaliga torført. Men tibeitur hava vit altíð átt listafólk, sum ikki siggja alt í krónum og oyrum, spurningurin er bara, hvussu leingi tey kunnu blíva við við tí. Tí - og bara tí - kann man siga, at tað grøir um gangandi fót. Og ikki tí at tað frá politikarum síðu hevur verið mett so umráðandi, at fólk arbeiða við list og mentan. Als ikki! Tak íslendingar, teir eru stoltir av sínari list og mentan. Teir stuðla og eggja sínum egnu - ikki bara við pengum, men eisini við pengum.

- Skal tað almenna játta pengar so skal tað hava okkurt við fisk at gera. Nútíðarmeningin er komin til Føroya, men ikki til tey sum seta saman fíggarlóginu, í hvussu so er ikki, tá ið tað snýr seg um at játta pengar til list, mentan og bókmentir. Eg havi kortini vónir um, at politikarar um sita fyrsta ella næsta valskeið hava størri fatan og virðing fyri mentanini enn teir gomlu politikararnir, ið mest sum bara hugsa um havnir og vegir. Vit eru á veg við at ríva okkum leys frá tí, hóast tað ikki sæst aftur í fíggarlógaruppskotinum. Um tað bragdar í teim nýggju politikarunum fáa vit svar uppá, tá ið vit fáa ein orðaðan mentapolitikk.

- Nú við endan á kreppuni hava vit fingið eitt granskingarráð, sum fær bæði føroyskar og útlendskar pengar at arbeiða við. Eitt sindur hevur verið kjakast aftur og fram um tað, men eftir øllum at døma hevur tað gingið lætt at fáa ígjøgnum. Men tað sum eingin hugsar um er, at vit skulu hava nakrar stovnar og funksjónir í lagi fyri at kunna taka móti granskarunum. Her er einki samsvar millum teori og praksis, alt ov tilvildarlígt, og tað er skuffandi í 1998 at appliva, sigur Martin Næs.